

TERMÉSZETGYÓGYÁSZAT

Gyógyszerészet 38. 727-730. 1994.

Rövid visszatekintés a hazai homeopátiás gyógyszerkészítés múltjába

Dr. Zajta Erik

A magyar gyógyszerésztársadalomban mindig tapasztalható volt bizonyos érzelmi kettség a homeopátiával szemben, ami nemcsak Hahnemann újszerű és szigorú preparatív követelményeivel, hanem a méltánytalannak tűnő hatósági szabályozással és az ebből eredő jogi és egiszteniális hátrányokkal is magyarázható volt. Kialakultak ugyanakkor a homeopátiás receptúrát magas szinten vállaló gyógyszertárak, köztük a mai napig emlékezetes budapesti, dr. Jármay-féle „Oroszlán” Gyógyszertár. A homeopátia hazai bevezetésének a kezdeti időszakából ismert néhány adatot a szerző.

A homeopátiával szemben a gyógyszerészek kezdetől fogva ambivalens érzelmekkel viseltettek, ami alól a hazai gyógyszerésztársadalom sem képezett kivételt. Ennek többféle oka volt.

Zavarónak hatott mindjárt az, hogy a Hahnemann által előírt módszerek nem egyszerre láttak napvilágot és a publikálási források is különbözőek voltak. Szokatlanak tűntek a homeopatikus szerek előállításánál figyelembeveendő szabályok, így a lehetőleg friss növényi és állati kiinduló anyagok preferenciája, azok finom eloszlása, az új gyógyszerformák (dörzsöletek, golyócskák), az új fogalmak (ősanyagok, potenciálás) és az azokhoz tartozó szigorú „szabványok” megteremtése stb. A homeopátiás officinát is nagy körültekintéssel kellett kialakítani. Kívánatos volt a különálló, füst- és pormentes, napsugártól védett helyiség, az üveg menzúra, a csak fényezett vasból készült mozsár, a porcelán ill. achát anyagú dörzscsésze, a három-féle (tára, szárú- és üvegcsészejű) mérleg, az üvegedények megfelelő anyaga, színe, tisztasága és választéka, a dugók minősége. A homeopata gyógyszerésznek ezen túlmenően teljesen egészségesnek kellett lennie és ugyanabban a ruhában homeopátiás és allopatias gyógyszert nem készíthetett.

Az érzelmi ambivalenciát hazánkban a kétirányú hatósági magatartás is fokozta. Az új gyógymódra először bénítólag hatott az 1819. november 16-i császári (nálunk helytartótanácsi) rendelet, amely a homeopátia gyakorlását „severe et generaliter” betiltotta. Ezt követte a tilalom feloldása (1832), majd a hahnemanni gyógymód olyan liberalizálása a Magyar Kancellária részéről, amely az egész gyógyszerésztársadalom averzióját váltotta ki. Az 1846. évi rendelkezés ui. a hasonszenvi orvosoknak szabaddá tette gyógyszereik készítését és árusítását, vagyis olyan jogokat biztosított számukra, amelyek a „klasszikusan” gyógyító orvosokat sem illették meg, hiszen korábban gyógyszert (annak fajtájától függetlenül) csak gyógyszerészek készíthettek és adhattak ki. A rendezésnek anyagi és etikai következményei is lettek, ui. azt a látszatot keltette, hogy felesleges a drágább konvencionális gyógyszerek feliratása ill. használata. Kevesen tudják ma már, hogy az így előállt körülmények kényszerítették ki végülis a gyógyszerész szakma képviselőinek egységbe tömörülését: a Magyar Országos Gyógyszerész Egylet megalakulását (1872) és a

gyógyszerészet rendezését célzó 1876. évi XIV. törvénycikk megalkotását. E törvénycikk ezután ugyan egyértelmű helyzetet teremtett a homeopátiás receptúra terén is, az ambivalens jelleg mégis megmaradt. A vonatkozó 126. § ui. leszögezi, hogy a hasonszenvi orvosok a gyógyszerek ősanyagait és ősadatait a közforgalmú gyógyszertárakból tartoznak beszerezni, de a gyógyszerek „ügynevezett hasonszenvi hígításait és dörzsöleteit” díjtalanul maguk is kiszolgáltathatják betegeiknek. „Ez esetben a gyógyszer nevét és hígítási fokát a gyógyszert tartalmazó üvegre, edényre vagy papírra feljegyezni tartoznak.” A homeopátiás orvos bizonyos mértékű gyógyszerkészítési és kiadási (= autodispenzálsági) joga tehát megmaradt, amelynek idézett paragrafusát egy 1946-ban hozott népjóléti miniszteri rendelet is megerősítette. (Érdekes módon, ezt a rendelkezést a mai napig nem hatálytalanították.)

A rend kedvéért meg kell említenünk, hogy a homeopátiás orvosok bizalma sem látszott egyértelműnek a gyógyszerészek felé, és ez bizonyos mértékig érthető is volt. Ezért szívesen vették az együttműködést olyan gyógyszertárakkal, amelyek a homeopátia irányában elkötelezettséget mutattak és külön homeopátiás officinával vagy legalábbis homeopátiás officinai sarokkal rendelkeztek. 1910-ben egy, 1925-ben két ilyen „bizalmat kiérdemlő” gyógyszertár létezett Budapesten, számuk az 1940-es évekre azután mintegy hatra szaporodott: „Angyal Gyógyszertár (Üllői út), „Aranyszarvas” Gyógyszertár (Rákóczi út), „Gömöri” patika (Király utca), „Oroszlán” Gyógyszertár (Veres Pálné utca), „Szent Család” Gyógyszertár (Práter utca) és Zoltán Béla gyógyszertára a Szabadság téren. Messze a leghíresebb és legtekintélyesebb köztük kétségtelenül az „Oroszlán” Gyógyszertár volt a Veres Pálné és a Papnövelde utca (közben hívták Prohászka Ottokár, majd Eötvös utcának is) sarkán. Az 1858-ban dr. Jármay Gyula által alapított gyógyszertár, amelynek homeopátiás officinája a Veres Pálné utcára nyílt, az államosításokat követően megszűnt, a Veres Pálné felőli utcaszakaszt ui. árkádostították. (Értékes bútorzata a Kiscelli Múzeumban ma is látható.)

Jármay a kor valódi specialistája volt a homeopata gyógyszerészet területén. Kiváló szakmai kapcsolatot épített ki a homeopata orvosokkal, közöttük is elsősorban a váci dr. Argenti Dömével, akinek budapesti rendelője az épület első emeletén, a gyógyszertár felett helyezkedett el.

Az együttműködés a napi receptúrán túlmenően kiterjedt a materia medicát érintő elméleti és gyakorlati kérdések megbeszélésére és olyan praktikus dolgokra, mint pl. a „házi, utazó és zsebgyógytárak” összeállítására, melyek egy-egy példánya itt-ott még ma is fellelhető. Az „Oroszlán” Gyógyszertár „hasonszenvi” officinájában várakozhattak azok a betegek, akiknek már nem jutott hely az emeleti rendelő előterében.

A homeopátia hazai bevezetésének időszakából származó e néhány gyógyszerészi vonatkozású adat bemutatása sugallja, hogy közelebbről ismerjük meg, ki is volt dr. Argentin Döme?

E. Zajta: *Short Review of the Homoeopathic Drug Marking in Hungary*

A certain emotional ambivalence towards homoeopathy could always be experienced among Hungarian pharmacists which surely was attributed not only to Hahnemann's strict requirements of new type but to the official regulations appearing inequitable as well as to the legal and existential disadvantages deriving from same. There simultaneously came into being pharmacies undertaking the high-level preparation of homoeopathic drugs, among others the „Lion” Pharmacy of Dr Jármay in Budapest, being memorable up to this day. Author reviews some data deriving from the initial period of homoeopathy in Hungary.

(Dr. Peithner KG Budapesti Irodája, Budapest, Szerémi út 25. – 1117)

Dr. Argenti Döme emlékezete

Forró Katalin

Dr. Argenti Döme váci orvos, a homeopátia gyógyszerésze egyik legismertebb hazai képviselője, 100 éve hunyt el. 1847-ben jelent meg népszerű könyve „Különféle betegségek hasonszenvi gyógyítása Nemorvosok és kezdő hasonszenvi orvosok használatára” címmel. Munkájának elismeréseként 1866-ban királyi tanácsosi címmel, 1886-ban Ferenc József renddel tüntették ki. Vác város díszpolgáraként halt meg.

Dr. Argenti Döme, a híres homeopata orvos 1809. szeptember 26-án született Vácott. Apja – Argenti György – görögkeleti vallású szerb kereskedő volt, s a családi hagyományokat folytatva a fiából is kereskedőt akart nevelni. A fiúnak azonban más céljai voltak 1820 és 1825 között a váci kegyesrendi gimnáziumban tanult, mégpedig kiváló eredménnyel. Tanárai meggyőzték apját, hogy támogassa fia továbbtanulási tervét. Így került az ifjú Argenti a pesti egyetem orvoskarára 1830-ban. Gyakorlatait a Rókus Kórházban végezte. Szülei bánatára még diákkorában áttért a római katolikus hitre. 1835-ben tette le orvosi szigorlatait, de orvos-tudorrá csak 1836. március 4-én avatták, mert az ún. „graduális taxa” letételére nem volt elegendő pénze.

Mivel apja egyre rosszabb anyagi körülmények közé került, Argenti, hogy segítsen szülein, visszatért a szülői házba, és ott kezdte meg orvosi működését. Már diákkorában megismerkedett a jeles homeopata, Hahnemann műveivel, és maga is lelkes követőjévé vált, és ezt a gyógymódot kezdte alkalmazni betegeinél. Cikkei jelentek meg 1838 és 1842 között a „Jelenkor” mellékletében, a „Társalkodó”-ban, amelyekben a hasonszenvi gyógymódot ismerteti és válaszol az őt ért támadásokra. Népszerűsége – ellenlábasai szomorúságára – egyre nőtt. 1847-ben adta ki első nagyobb terjedelmű magyar nyelven írt könyvét a „Különféle betegségek hasonszenvi gyógyítása Nemorvosok és kezdő hasonszenvi orvosok használatára”. 600 példányban jelent meg a könyv és nagy sikert aratott. Ennek oka az lehetett, hogy az orvosi ismereteket olyan egyszerűen, közérthetően, világos stílusban adta elő, hogy azokat bárki megérthette és alkalmazhatta. Valódi kézikönyv volt ez. Hamarosan újabb kiadások követték, bővítve, Hahnemann életrajzával kiegészítve.

Életében összesen nyolc kiadásban 10 000 példányban jelent meg ez a könyv. 1860-ban német nyelven is olvashatták az érdeklődők. 1863-ban egy rövidített, átdolgozott formája is megjelent, „Hasonszenvi utitárs” címmel. Ezzel a hirtelen támadt betegségek gyógyításában segített a sűrűn úton levőknek. A könyv mellé egy homeopátia kézigyógyszertárt is összeállítottak és árusítottak. Különösen megnőtt az érdeklődés a könyv iránt a XIX. században nem ritka kolerajárványok idején, amikor a könyv utasításait betartva, orvos távollétében is hatásosan gyógyíthatóak voltak a kolerában szenvedők.

Argenti doktor híre az országhatárokon is túlszárnyalt. 1855-ben a lipcsei, 1857-ben a bécsi homeopata orvos-egyesület tagjává választották. Könyvei sikerének is köszönhetően, hogy hazájában is egyre népszerűbb lett. Rendkívül sok páciense volt, hogy csak néhányat említsek: *József főherceg, Vay Sándor, Tompa Mihály, Madách Imre, Vörösmarty Mihály, gróf Károlyi István* földbirtokos, *Scitovszky János* bíboros, esztergomi érsek, *Beniczkyné Bajza Lenke, Ferenczy Ida*, Erzsébet királyné társalkodónője. A 70-es években *Bismarckot*, a porosz kancellárt is gyógyította Berlinben. Hogy *Deák Ferenc* is a betege lett volna, nem tudni bizonyosan. Lelekes váci történetírók – mint például *Karcsú Antal Arzén* – ezt azért feltételezték, mert Deák Ferenc elárvezett hagyatékában megtalálható volt Argenti könyve és egy hasonszenvi kézigyógyszertár is. Argenti a hagyatékban ezt a részét – a gyógytárat – megvásárolta, azt azonban, hogy páciense volt-e Deák Ferenc, nem volt hajlandó tisztázni. Könyvei és gazdag patientúrája anyagi jóléthez juttatta, s így azt is megengedhette magának, hogy az igazán rászoruló szegényektől ne fogadjon el fizetséget.

Mikor már megtehetné volna, – anyagi helyzete ebben nem gátolta, sőt orvosi gyakorlata szempontjából még előnyös is lett volna – akkor sem hagyta el szülővárosát, hanem inkább naponta utazott Pestre. Gőzhajóval vagy vasúton tette meg az utat oda, s vissza Hetvenöt éves koráig naponta járt be a fővárosba, majd először heti háromra, később egyre csökkentette pesti rendelései számát. Pesten a Papnövelde utcában levő Jármay-féle „Oroszlán” gyógyszerértárban gyülekeztek a gyógyulni vágyó betegek, s várták a „váci csodadokort”.

Orvosi gyakorlata mellett is folytatta a hasonszenvi gyógymód népszerűsítésében vállalt szolgálatát. 1868 és 1870 között szerkesztette a „*Hasonszenvi Lapok*” című szakkiadványt, de cikkei jelentek meg más orvosi lapokban is. Elnöke volt – Balogh Pál után – a *Magyar Hasonszenvi Orvosegyesületnek*. Szerepe volt abban, hogy 1870. február 26-án a képviselőház szótöbbséggel elfogadta a hasonszenvi tanszék és kóroda felállítását.

Munkájának első magas szintű elismerése 1866-ban történt, amikor Ferencz József királyi tanácsossá nevezte ki. Attól kezdve, ha valaki bosszantani akarta, csak tanácsos úrnak kellett szólítania Argentit.

Amilyen híres volt a gyógyításról, legalább annyira a gorombaságáról, szókimondásáról. Nem egy visszaemlékezésben olvashatjuk, hogy sokszor nyomdafestéket nem tűrő módon beszélt, de gorombasága nem durvaság, inkább vakos szellemesség volt. Nehezen viselte el, ha valaki nem valódi betegség miatt hívatta ki, ilyenkor gorombán leszidta az álbeteget, tekintet nélkül annak rangjára, vagy befolyásosságára. Egyik jellemző esetét a következő formában örökítették meg:

„Mi a mennydörgős menkőnek zavarászatott ide hiába, mikor ez alatt egy halálos beteg tót asszonyt talán még megmenthettem volna!” – riadt rá durván egyik zászlós urunk feleségére, amikor az valami csekély féloldali főfájás miatt elhívatta. Sarkon is fordult menten, s otthagya a kegyelmes asszonyt a besötétített szobában, sóhajtsaival és apró fehér kutyuskáival egyetemben. [1]

Saját magán is tudott viccelődni. Amikor egy öt hiába kereső paciense azt vágta a fejéhez, hogy mialatt az orvos Kosdon volt egy betegénél, addig Vácra hárman is meghaltak, Argenti így védekezett:

„– Nem lehet az, hisz csak kettőnél rendeltem orvosságot.” [2]

Orvosi működésének ötven éves jubileumán újabb kitüntetést kapott. 1886. szeptember 10-én a Ferencz József renddel tüntették ki, az egészségügy területén végzett munkája elismeréseként Október 28-án az uralkodó fogadta Argentit, akinek így alkalma nyílt személyesen megköszönni a kitüntetést. A Váci Közlöny így közölte a hírt:

„Dr. Argenti Döme királyi tanácsosnak a múlt héten szolgáltatott át a Ferencz József rend lovagkeresztjét, amely alkalommal az írók segélyegylete javára 200 forintot adományozott. Nem hagyhatjuk szó nélkül közönségünk részvételeit, melyet kitüntetett tudósunk iránt tanúsít. Dr. Argenti bizonyára szerzett már annyi érdemet városunkban, hogy kitüntetést városunk közönsége is megünnepelje. Még nem késtünk el, adjuk mi is meg a tudósunk az őt megillető tiszteletet.” [3]

Lehet, hogy ez a cikk is szerepet játszott abban, hogy október 31-én a város képviselőtestületének rendes évi

közgyűlésén dr. Freysinger Lajos és dr. Csányi János indítványozta, hogy tűzzék napirendre Argenti doktor díszpolgárrá avatásának ügyét. Ennek megvitatására csak november 21-én került sor. Végül 1887. január 23-án vasárnap ünnepélyes külsőségek között a város küldöttsége Réthy Ignác polgármester vezetésével átadta Argentinak a díszpolgárságot adományozó okmányt. Az okmány szövegében így indokolták a kitüntető cím adományozását.

„... Nagyságos Dr. Argenti Döme úr királyi tanácsos, a Ferencz József-rend lovagkeresztjének vitéze, és városunk hű fia, a haza és emberiség hasznára szentelt orvosi működésének ötvenedik esztendejét folyó évben töltvén be, ennek emlékére a legmagasabb királyi kegyelem kitüntetése és a hazai sajtó osztatlan elismerése is ünnepeltté tették, s e félszázados fényes pályának megfutása alatt Vác városához, mint születési helyéhez változatlanul ragaszkodván, s közhasznú tevékenységét első sorban polgártársai javára szentelvén, nevének és működésének híre messze időkre e város nevéhez marad csatolva, s annak fénye e városra szállván vissza: ez által a város közönségét örök időkre hálás elismerésre kötelezte.” [4] Argenti zavarban volt, mert – ugyan művelt, olvasott ember volt, aki jelentős könyvtárral rendelkezett – nehezére esett a szónoklás.

Bár testi ereje gyengült, mégis rendszeresen utazott Pestre gyógyítani. Idős kora ellenére még sokat adott a megjelenésére. Nem akarta lerombolni azt a képet, ami róla élt az emberekben. Vác konzervatív ízlésű polgárai olykor fejcsóválva nézték az orvos divathóbortjait.

Kedvelte a hölgyek társaságát, de sohasem nőszült meg. Élete utolsó éveiben már nem szívesen mozdult ki otthonról. Régi barátai meghaltak, s a világban már nem érezte otthon magát. Magas kort élt meg: 1893. október 27-én, 84 éves korában a harmadik agyvérzés végzett vele. Szülőháza falán emléktábla őrzi nevét.

A Váci Közlöny Argentit méltató cikkéből idézek:

„Az élet viszontagságos küzdelmei közepette kevés halandónak jut osztályrészül azon szerencse: hogy fáradozásának babérjain tarthasson még az életben pihenőt; hogy oly polczra vergődjék, honnan önelégülten tekinthet vissza befutott pályájára és végre az utókornak tiszteletét kivíván, még életben tegye magát halhatatlanná. [5]

IRODALOM

1. *Tragor Ignác* (Váci Náci): Váci vidámságok, Váci könyvek 14. Vác, 1924. 117. p. – 2. u. o. 136. p. – 3. Váci Közlöny, 43. sz. 1886. okt. 24. – 4. Váci Közlöny 4. sz. 1887. jan. 23. – 5. Váci Közlöny 45. sz. 1886. nov. 7.

FELHASZNÁLT TOVÁBBI FORRÁSMUNKÁK

- Borsa Gedeon*: Argenti Döme (1809–1893) Communicationes ex Bibliotheca Historiae Medicae Hungarica, 1964. 30. sz. – *Farkasfalvi Imre*: Dr. Argenti Döme emlékezete. 1910. In: Váci pályák, váci babérok, a VME ünnepi közgyűlésein elhangzott beszédek. Vác, 1940. – *Gulyás Pál*: Magyar írók élete és munkái. I. köt. Bp. 1939. 820. p. – *Karcsú Antal*: Vác város története IX. köt. Vác, 1888. 281–288. p. – Magyar életrajzi lexikon Akad. Kiadó, Budapest, 1967–69. I. köt. 54. p. – Pallas nagy lexikona Budapest, 1893. II. köt. 861. p. – Révai nagy lexikona Budapest, 1911. II. köt. 59. p. – *Szinnyei József*: Magyar írók élete és munkái. Budapest, 1891. I. köt. 248–249. p. – Tolnai világlexikona Budapest 1913. II. köt. 274. p.

K. Forró: *Remembrance of Dr. Demetrius Argenti*

Dr. Demetrius Argenti, physician of Vác, one of the best known representatives of homoeopathy in Hungary, departed from life 100 years ago. His popular book entitled „Homoeopathic Curing

of various diseases. For use of non-doctors and inexperienced homoeopaths” was published in 1847. In appreciation of services he was rewarded with the Title of Royal Councillor in 1866 and decorated with the medal of Francis Joseph Order in 1886. He died as Honorary Freeman of the town of Vác.

(Tragor Ignác Múzeum, Vác, Múzeum utca 4. – 2600)

*Álláskereső
gyógyszerészek
és
gyógyszerészasszisztensek!*

Igényeiknek megfelelő álláslehetőségek között
válogathatnak.

– Diszkrét ügyintézés –



Telefonügyelet: 135-8235
Hétfőtől–Péntekig: 10–18 óra között

Dr. U. D. Patika Kereskedelmi és Szolgáltató Bt.